

Lekker lan guit liggen

Jack Rodenburg: 'Bij een ruimere box gaat de koe veel meer uren rusten'

De markt telt een brede variatie aan ligboxtypen. De meningen over maatvoering, soorten afscheidingen en wel of geen schoftboom zijn verdeeld. Ook over de ondergrond bestaan verschillende visies. Maar hoe luidt precies de definitie van een goede ligbox?

Over het belang van goede ligboxen wordt veel te licht gedacht.' Jan Hulsen, dierenarts van veterinaire adviesbureau Vetvice, is duidelijk. Hij ziet in de praktijk tot tachtig procent van de bedrijven op dat punt in de fout gaan, bij nieuwbouw spreekt hij over zestig procent. Hulsen hekelt onder meer de krappe maatvoering. 'Veehouders vinden ruime en comfortabele ligboxen vaak te duur. Het probleem is dat de maten die in het Handboek Melkveehouderij worden gegeven te klein zijn. Daar spreekt men van een lengte van 2,45 meter voor een ligbox, terwijl een koe van kop tot staart al 2,60 tot 2,65 meter meet.'

Ook Jack Rodenburg, onderzoeker in het Canadese Ontario, stelt bij de bepaling van de lengte van de box de maten van de koe centraal. Dat in het verleden fouten zijn gemaakt bij de bepaling van boxmaten steekt hij niet onder stoelen of banken. 'De maat van ligboxen is de afgelopen jaren sneller toegenomen dan de maat van de koe. De koe wordt wel groter, maar vroeger waren de boxen ook gewoon veel te klein. Nu kijken we vaker naar de maten van het dier. We zien duidelijk dat de koe profiteert van extra ruimte. Bij een ruimere box gaat de koe veel meer uren rusten.'

Kop helemaal vrij

De lengte vinden beide mannen het belangrijkste van de ligbox. De basis daarvoor ligt in de bewegingen van de koe bij het opstaan en het gaan liggen. Rodenburg adviseert drie meter bij opstelling tegen een muur en minstens tweeënhal-

ve meter, nog liever 2,70 meter, voor binnenrijen. 'Bij een kop-aan-kopstelling zien we dat koeien bij een lengte onder de 2,70 meter toch die box kiezen waar geen overbuur is. Boven de 2,70 meter neemt die voorkeur af. Een koe wil liever niet in de adem van een andere koe liggen.'

Ook de vrijheid vooraan in een ligbox vindt Rodenburg belangrijk. 'De kopruimte is absoluut een van de belangrijkste punten. De koe moet vooraan over voldoende uitzwaairuimte beschikken. In de praktijk zien we nog veel systemen met horizontale buizen. Die belemmeren de koe te veel in haar bewegingen. Tot minstens tachtig centimeter boven de grond moet ze de kopruimte vrij hebben.'

Diepstrooiselbox best

Over de breedte van de boxen is Rodenburg helder. De breedte is volgens hem belangrijk, zodat de koe vlot op haar zij kan gaan liggen tijdens het neergaan. 'Een box moet twee keer zo breed zijn als de heupen van een koe. In de praktijk is 1,20 meter een gemakkelijke maat. Voor een vaars is dat prima, maar voor een koe is dat wat nauw. Voor een volwassen koe mag de box ook wel 1,30 meter breed zijn.'

Jan Hulsen adviseert om te kijken naar de maten van de eigen veestapel. 'Wanneer je een stal bouwt, dan zijn de standaardmaten het uitgangspunt om de schroefjes te plaatsen. Met de eerste praktijkervaringen op zak kun je na één maand een ander bijsturen. Vanwege de vrije kopruimte vindt hij de losstaande ligbox –

zonder gebruik van horizontale buizen – de beste afscheiding. Bij dat type box valt de breedte weliswaar minder goed te sturen. 'Maar daar is dan weer veel te compenseren door de boxbodem. Bij een smallere box hoort per definitie een bodem met maximale grip.'

Filip Jamart van adviesbureau Agro Consulting en Services kiest voor de breedtematen een ander pad. 'Ik adviseer een boxbreedte van 1,12 meter voor lacterende koeien en 1,15 meter voor droogstaande koeien.' Zijn verklaring daarvoor: 'Koeien moeten lengte hebben, de breedte mag beperkter zijn. In een te brede box gaat de koe sneller schuin liggen met meer kans op mest in de box. Ook het comfort van de boer telt en die wil het liefst zo min mogelijk werk.'

Jamart stelt wel duidelijke voorwaarden bij een smallere ligbox. 'Die maten gelden alleen in combinatie met een diepstrooiselbox waarbij de koe voldoende grip heeft op de ondergrond.' Als strooiselmateriaal kiest hij vanwege de kostprijs liever zand dan zaagsel. Door de opmars van groene energie wordt zaagsel straks te duur. 'Op diverse Waalse bedrijven komen we tot een zandverbruik van 12 tot 18 kilo per koe per dag. Dat is veel lager dan de in Amerika vastgestelde 25 kilo. De combinatie van een dichte vloer met zand in de boxen levert bovendien een minder gladde mestgang, meer koecomfort in de box en een lagere infectiedruk.'

Streep door schoftboom

Diepstrooiselboxen op zand hebben ook de voorkeur van Jack Rodenburg. 'Een koe ligt steviger in zandboxen, heeft een fantastische grip en staat veel makkelijker op.' Bij de keuze voor een matras met strooisel geldt een aantal aandachtspunten. Rodenburg onderstreept de relatie met de boxbreedte. 'Bij een matras gaat de koe doorgaans breder liggen, meer tegen de zijkant. De box moet in dat geval breder zijn. Boxbodem en boxbreed-

te zijn heel erg aan elkaar gerelateerd.' Rodenburg illustreert het belang van een goede ondergrond nogmaals aan de hand van het liggedrag van koeien. 'Een doorsneekoe ligt gemiddeld veertien uur per dag. In harde of gladde ligboxen liggen koeien langer aan één stuk door. Bij ligboxen met een goede bodem bewegen koeien makkelijk op en neer en staan ze bijna elke twintig minuten op. Dat verbetert de doorbloeding en zorgt ervoor dat de klauwen beter drogen. Goede grip staat op nummer één, nummer twee én nummer drie', benadrukt de Canadese onderzoeker.

Achteraan de lijst staat het type afscheiding. 'Een krul meer of minder, dat maakt echt niet uit', stelt Jan Hulsen resoluut. 'Een afscheiding is er vooral om de koe te sturen. De commerciële jongens spelen er graag op in, maar eigenlijk is de boxafscherming ondergeschikt in het hele verhaal.' Bijna een gelijke insteek kiest Hulsen wat betreft de schoftboom. 'De schoftboom kan niet hoog genoeg zitten. Het advies is 1,25 meter, maar ik houd nog liever 1,35 meter aan. Dan kan de koe nog beter gaan liggen.' Hulsen ziet andere mogelijkheden. 'Een vaste schoftboom is eigenlijk een onding.'

Een flexibel systeem is beter: dan wordt de koe geattendeerd op het naar achteren gaan zonder dat het comfort in het gedrang komt.'

Filip Jamart ziet genoeg mogelijkheden om de schoftboom definitief weg te laten in het stalconcept. 'Een relaxbord of knieboom in kunststof of rubber dwingt de koeien voldoende achteruit', luidt zijn advies. 'De ligbox blijft een aanwijzing. Voor de rest verdient een koe zo veel mogelijk vrijheid. Dat brengt rust en werkt positief op de productie.'

Annelies Debergh

Boxlengte en grip op boxbedekking meest bepalend bij ligcomfort

